

Nya ansikten inom FORSS

FORSS har nu två nya personer på viktiga platser i organisationen. Vid årsskiftet tillträdde **Agneta Jansmyr** som ordförande för FORSS, ett tvåårigt uppdrag. År 2008 blev hon Jönköpings läns första kvinnliga landstingsdirektör någonsin, och där tjänstgör hon fortfarande.

– Jag ser verkligen fram emot att arbeta med uppdraget i FORSS. Forskningsfrågor är mycket centrala för landstingets verksamhet och för att vi ska fortsätta vara attraktiva som arbetsgivare, säger Agneta Jansmyr.

– Det är viktigt att vi arbetar med de här frågorna tillsammans i regionen. Under den här perioden hoppas jag att Landstinget Kronoberg också kommer med i FORSS arbetsfält.

På FORSS kansli i Linköping har många redan fått möta FORSS sekreterare **Lena Lindgren** som varit på plats sedan i juni. Hon är den person som blivande forskare oftast har första kontakten med.

– Jag hoppas kunna stödja både forskarna och verksamheterna så att administrationen runt ansökningarna ska fungera på ett bra sätt, säger Lena Lindgren.

– Jobbet på FORSS är självständigt med mycket kontakter, i första hand angående FORSS-ansökningarna.

Lena Lindgren har lång vana som administratör i olika verksamheter i landstinget och på universitetet.

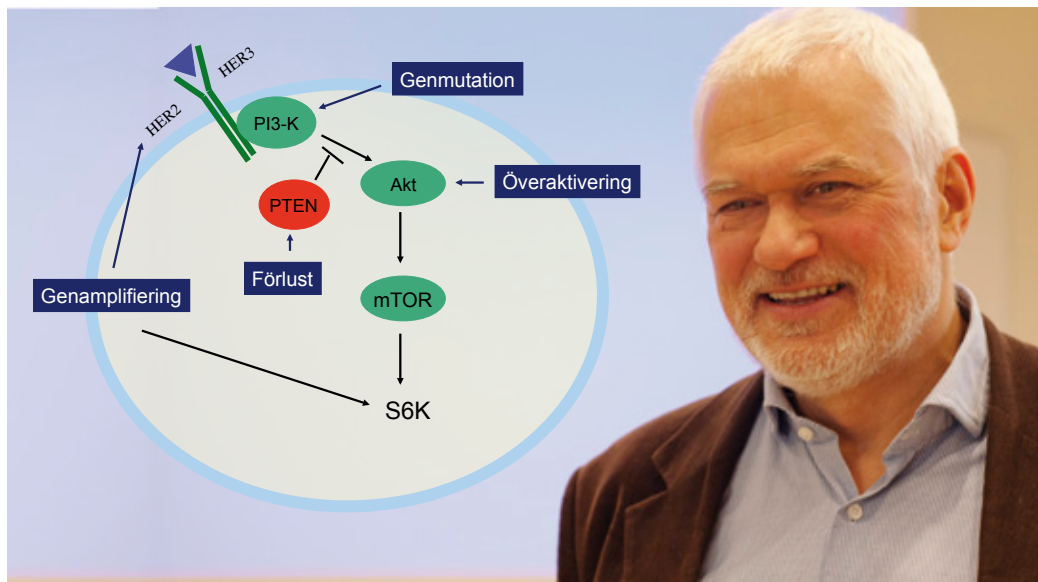
Nytt för 2012

Sista ansökningsdag för FORSS-medel 1 oktober

Läs mer på FORSS hemsida.
www.researchweb.org/is/forss/
Om FORSS anslag

Guldkörin

Nyheter från **FORSS** Forskningsrådet i Sydöstra Sverige

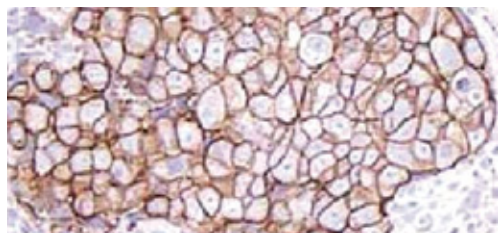

Professor Olle Stål tog emot Årets FORSS-pris på Nässjödagen. Dagens cancerforskning fokuserar alltmer på hur tumörcellers olika proteiner samverkar för att stimulera cellernas tillväxt och överlevnad.

Prisbelönt cancerprojekt

Fingranskar signalsystemet bakom aggressiv bröstcancer

Årets FORSS-projekt söker nya svar om en särskilt aggressiv form av bröstcancer. Speciellt för den typen av tumör är att cellytan får mängder av s k HER2-receptorer. Dessa tar emot signaler att cellen ska fortsätta dela sig. Forskarna studerar olika sätt att hejda den skadliga signalgivningen.

Under mikroskop syns mängden av HER2-receptorer (här brunfärgade) som kännetecknar den här typen av bröstcancer.

Text och foto: Mark Olson

FORSS-priset överlämnades på Nässjödagen den 8 mars till projektledaren Olle Stål, professor i experimentell onkologi. I projektgruppen deltar kirurger, patologer och onkologer från Linköping, Jönköping och Kalmar för att studera s k HER2-positiv bröstcancer.

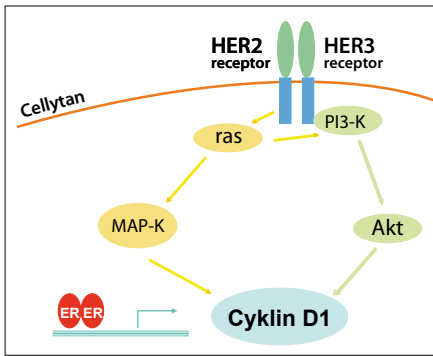
HER2 är en receptor på tumörcellens yta. Hos vissa patienter har cancercellens yta alldeles för många sådana receptorer. Ungefär som en skog av radioantennar. Därifrån skickas signaler in i cellen med cancerens skadliga budskap: "Dela dig". Om signalbruset tystnar kan

canceren troligen också hejdas. Så resonerar nutidens forskare.

– **Bröstcancer** är den vanligaste cancerformen bland kvinnor idag. Och HER2-positiv cancer står för 10-15 procent av bröstcancerfallen, berättar Olle Stål.

– En behandling med antikroppar som blockerar HER2-receptorerna har visat sig mycket mer effektiv än enbart strålbehandling eller cytostatika för de här patienterna.

En viktig gåta återstår: Hälften av patienterna blir inte hjälpta av behandlingen med anti-

Proteinet cyklin D1 är en länk i signalkedjan som bär cancers skadliga budskap: att cancercellen ska dela sig.

FORSS-pris till cancerprojekt

► kroppar. Varför? Forskarna vill nu hitta en förklaring på cellnivå. Sökarljuset riktar mot två misstänkta inslag i cellernas inre signalsystem: MET och Cyklin D1. Proteinet Cyklin D1 är en länk i kedjan som stimulerar tillväxt. MET är en receptor som signalerar att cellen ska överleva, inte låta sig brytas ner. MET kan alltså bidra till att tumörcellen blir resistent mot olika behandlingar.

– Olika kliniska undersökningar har visat att cancerpatienter med högre nivåer av Cyklin D1 inte klarat sig lika bra som kvinnor med lägre nivåer, säger Olle Stål.
– För patienter med större mängd MET-receptorer är det också svårare att hejda cancers tillväxt.

Både MET och Cyklin D1 kan tänkas motverka läkarens försök att hämma cancers skadliga verkningar hos patienten.

Projektgruppens studie har kommit så här långt. Nu vill gruppen gå vidare och följa kvinnor som fått den moderna cancerbehandlingen med antikroppar. Om man dessutom bromsar Cyklin D1 eller MET i tumörcellerna, förbättras resultaten av behandlingen?

Inom FORSS-regionen finns idag drygt 200 patienter som behandlats med antikroppen Herceptin för sin bröstcancer. Forskarna samlar in både data och vävnadsprover från de här patienterna för att studera effekterna av behandlingen.

Syftet med studien är att förbättra både prognos och behandlingsmetoder genom att identifiera patientgrupper med särskilda behov. Tilläggsbehandlingar som hämmar mängden Cyklin D1 eller MET i cellerna kan möjligen ge den önskade förbättringen.

När FORSS-priset överlämnades till projektledaren på Nässjödagen löd motiveringen så här:

”Kliniskt och hälsoekonomiskt relevant i ett område där regionen är aktiv och framåtsyftande.”

Folkhälsa blir synligare

Kartan över regionens tillstånd snart klar

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Med hjälp av en folkhälsoatlas ska människors hälsa kartläggas och på sikt förbättras i de tre FORSS-länen. Det hoppas epidemiologen Mats Nilsson, som arbetar med projektet som vill ”sätta hälsan på kartan”.

Folkhälsa handlar inte om hur den enskilda människan mår, utan avser hälsotillståndet hos en större grupp och tar hänsyn till såväl nivå som fördelning av hälsan. Folkhälsoarbete har en mer än 150-årig tradition i Sverige och 1938 bildades Statens Institut för Folkhälsa, vilket så småningom kom att bli dagens Folkhälsoinstitut.

– Kort kan man säga att en god folkhälsa kännetecknas av att den är så bra som möjligt och så jämnt fördelad som möjligt, säger Mats Nilsson på Nässjödagen.

Tidigare studier i regionen har visat att det finns mycket kvar att göra för att nå en sådan hälsostatus. Hälsoläget varierar starkt i de olika landstingen, liksom mellan olika befolkningsgrupper och mellan kvinnor och män.

Den folkhälsoatlas som nu är på gång ska ge kunskap på flera nivåer när det

gäller frisk- och riskläget för befolkningen. Fokus ligger på fyra faktorer: hjärt/kärlsjukdom, cancer, diabetes samt gravida och små barn. Tanken är att folkhälsoatlasen ska ge en geografisk bild av folkhälsan inom olika områden samt ge underlag för diskussion hos befolkning, beslutsfattare och profession.

I samtliga fall görs kopplingar till vad levnadsvanor som alkohol, tobak, kost och motion betyder för hälsan.

Folkhälsoatlasen om koloncancer utgår från fyra frågeställningar:

Är det ett folkhälsoproblem? Kan problemet förebyggas? Vad gör hälso- och sjukvården? Vad kan vi lära av varandra i regionen?

I dagsläget är kapitlet om tobakens inverkan klar. Avsnitt som behandlar koloncancer och fetma är påbörjade.

Mats Nilsson säger att det finns många definitionsfrågor att ta ställning till.

– Ta koloncancer till exempel – är det ett folkhälsoproblem eller ska det räknas till enstaka sjukdomar? För att fastställa det behöver vi ta reda på hur det ser ut i kommunerna.

Det är ingen quick fix att förändra livsvillkor genom att bedriva forskning om folkhälsofrågor. Datainsamling tar tid, och när den är klar måste insamlade

Sätta cancerpatienten i centrum

– Vi hänger efter som en liten svans och har koll på vad som görs och hur det påverkar resultatet.

Forskaren Charlotte Lundgren skuggar personalen i ett följeforskningsprojekt om förbättringar i regionens cancervård.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Ett problem i cancervården är att patienter riskerar att ”tappas mellan stolarna”. För att råda bot på det behöver olika delar i vårdkedjan samverka mer och hitta arbetssätt som i högre grad utgår från varje cancerdrabbads personliga behov. Det är

tanken bakom en försöksverksamhet som pågår i sjukvårdsregionen. Förbättringsarbetet bedrivs av medarbetare och ledare i regionens hälso- och sjukvård.

Hur går det då? Det ska följeforskarna ta reda på genom att studera de insatser som görs på regional nivå och lokalt i länen.

– Vi följer arbetet tillsammans med personalen. Vi gör både enskilda intervjuer och hänger på som en skugga för att registrera vad som händer i arbetsgrupper av olika slag, säger Charlotte Lundgren.

I sitt anförande på Nässjödagen beskriver hon det preliminära resultatet med nyckelbegrepp som förvirrande, kaotiskt och lovande. Personalens förhoppningar kan sammanfattas i en önskan om att få ett samlat grepp om frågorna.

– Nya samarbetsformer ger både ett

– Det finns inga friska människor. De är bara inte tillräckligt undersökta. Det är en av många definitioner på hälsa, sa epidemiologen Mats Nilsson.

fakta kopplas till epidemiologisk bevakning, det vill säga systematisk och regelbunden granskning och tolkning av data om miljö- och hälsoförhållanden i befolkningen. Statistiska metoder behöver utvecklas och anpassas. En del sjukdomar tar också lång tid att utveckla.

– För att se samband krävs ofta en långsiktig strategi, säger Mats Nilsson.

Det finns inte heller några givna sanningar när det gäller att mäta hälsa, betonar han. WHO fastställde 1949 att "Hälsa är totalt välbefinnande, inte bara frånvaro av handikapp och sjukdom".

– Är detta sanningen, eller finns det en glidande skala? Man kan vara sjuk och ändå må bra, säger Mats Nilsson.

Vem har tolkningsföreträde? Samhället? Försäkringskassan? Sjukvården? Eller individen?

Mats Nilsson lämnar frågan öppen.

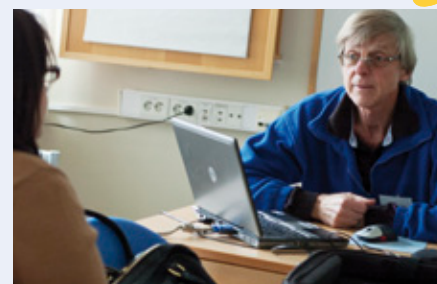
Men när det gäller en folkhälsoatlas betydelse är han ändå hoppfull.

– Genom att kartlägga hur läget skiljer sig i de olika kommunerna får vi ett underlag för diskussioner om vad människor själv kan göra och hur sjukvården kan verka förebyggande. Det politiska ansvaret kan också framstå tydligare.

Projektet, som har det fullständiga namnet "Sätt hälsan på kartan; folkhälsoatlas för Sydöstra sjukvårdsregionen", startade hösten 2007 med planering och datainsamling. Projektet kom till inom ramen av ett redan tidigare etablerat folkhälsoarbete i regionen.

En arbetsgrupp, sammansatt av representanter från de tre länens folkhälsoenheter, Futurum Jönköping samt Onkologiskt centrum Östergötland, arbetar med uppdraget.

I juni 2012 är det dags för slutrapport.

Lars Brudin har svarat på besökarnas frågor under alla nässjödagar hittills.

Statistik i forskning kräver säker start

– Rådgör med någon som är statistiskt kunnig innan du drar igång ditt projekt. Sedan kan det nästan vara för sent.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Orden är Lars Brudins. Alltsedan den första FoU-dagen i Nässjö har han varit på plats varje gång för att ta emot forskares funderingar och reda ut begreppen.

Den som behöver tips och idéer om hur man lägger upp och sköter sin databas har stor nytta av ett besök vid Lars Brudins station på FoU-dagen. Han berättar om vilka möjligheter som finns i dataprogrammen, och hur de kan användas för att förädla data.

– Det finns enorma möjligheter. Excel är bra för vissa uppgifter, men för att komma vidare behövs proffsprogram. På många arbetsplatser inom landstingen finns till exempel Statistica eller andra kommersiella statistikprogram. Du kan ringa it-supporten i ditt landsting och be att få det installerat i din dator, säger Lars Brudin.

För att kunna använda programmen krävs förstås kunskaper, och en kurs kan vara väl investerad tid. Lars Brudin håller kurser för landstingsanställda. Andra intresserade är välkomna att höra av sig via mejl för att få tips på kurser och svar på frågor. Maila gärna till Lars på adress lars.brudin@ltkalmars.se.

Lars Brudin har också sammanställt ett kompendium bestående av statistikexempel med bifogade siffror, olika typer av frågeställningar och annat matnyttigt.

– Jag skickar det till intresserade som vill sätta sig ned och träna lite då och då. Facit bifogas också.

Han tar gärna emot frågor.

– Det är helt avgörande att den som vill använda sig av medicinsk statistik tar reda på hur det ska gå till. Tänk till innan du sätter igång, det kan vara avgörande för resultatet.

– hur ska det ske?

lärande för personalen och ett mer samlat omhändertagande, menar Charlotte Lundgren.

Forskningen är koncentrerad till det regionala koloncancerprojektet, där allt från förebyggande åtgärder till palliativ vård ingår. Forskarna följer olika delar av vårdkedjan, men ska också titta på projektet i sin helhet.

Så omfattande förändringsarbeten som det här – regionalt, multiprofessionellt och disciplinöver-skridande – är ovanliga. Målet är att sprida lärdomar och goda exempel till andra cancersjukdomar och till sjukvården på andra platser.

Projektet är finansierat av SKL, med bidrag från FORSS.

Charlotte Lundgren är en av fyra forskare som arbetar med teamen på lokal nivå och även ansvarar för den övergripande studien.

Hård konkurrens om FORSS-medel

Klarar din ansökan granskningen?

Varje höst inkommer ansökningar till FORSS motsvarande ett värde av cirka 65 miljoner kr. Det finns dock endast 20 miljoner kr att fördela. Många ansökningar gallras bort på grund av elementära brister. Två FORSS-veteraner ger sina bästa råd om hur du kan klara en granskning och undvika fallgropar i din ansökan.

Text & foto: Mark Olson

Boel Andersson-Gäre och Peter Blomstrand bjöd på tips och erfarenheter från arbetet med granskning av projektansökningar.

Ett gyllene tillfälle för alla som tänker söka FORSS-medel. På Nässjödagen i mars stod två av FORSS kända profiler – Peter Blomstrand och Boel Andersson-Gäre – och gav råd om hur en ansökan bör utformas för att klara konkurrensen om projektanslag eller startbidrag.

Vid förra höstens granskningsomgång fanns flera som inte uppfyllde grundkraven. Det har flera av granskarna i de olika prioriteringskommittéerna påpekat. Därför kändes dagens genomgång särskilt angelägen.

Timmen rymde många raka svar, goda råd och ett antal varningar om vanliga misstag i ansökningarna. GuldKorn återger här några av de viktigaste.

Vad kan man söka pengar till?

– Lön, drift, kostnad för medarbetare, resor inom regionen för att redovisa resultat. Eventuellt också kostnader för handledning. (BA-G)

Hur stort projektanslag kan man söka?

– Formellt upp till 500 000 kr. Men det är oerhört sällsynt att någon får så mycket. Lyckas ett projekt få ett anslag på 300 000 kronor per år kan det nog betraktas som full pott. (PB)

– En tydlig, detaljerad kostnadsredovisning är bäst. Bättre att begära 300 000 och få det än sikta på en halv miljon, och vi ser att det är en otydlighet i beräkningarna. (PB)

Är det bra eller dåligt att andra anslagsgivare bidrar till projektet?

– Där ska man vara ärlig. Har man fått pengar från andra anslagsgivare ska man uppge det. Då får vi möjlighet att bedöma totalekonomin i projektet. (PB)

– Vi tolkar det oftast som ett tecken på att det är fler som tror på projektiden. Vissa projekt behöver mer pengar än vad FORSS kan ge. Finns andra finansieringskällor, så ser vi att den ekonomiska planeringen är relevant. (BA-G)

FORSS kräver regional samverkan i ett projekt. Hur strängt ser ni på det?

– Det är en grundtanke inom FORSS, och vi tummar aldrig på det. Det måste finnas projektdeltagare från minst två av våra landsting inom projektet. Definitivt inte bara några namn på ett papper. När vi prövar fortsättningsansökningar kollar vi vilka publikationer projektet resulterat i. Vilka av deltagarna står som medförfattare? Finns en regional förankring även i medförfattarskapet? Saknas den riskerar gruppen att inte få fortsatt anslag. (PB)

Projektet kan leda till att en kommersiell produkt utvecklas. Fördel eller nackdel?

– FORSS har svängt i den frågan. Tidigare blev det avslag. Finns nu tankar om kom-

mersialisering, och kanske andra anslagsgivare, utesluter det absolut inte FORSS stöd. (PB)

– FORSS vill gärna vara en länk åt forskare som vill göra en produkt av sina idéer. Idag finns öppningar via Hälsans nya verktyg, och olika innovationscentra, exempelvis. (BA-G)

Några goda råd i korthet:

✓ Lusläs FORSS instruktioner på hemsidan innan du börjar skriva din ansökan.

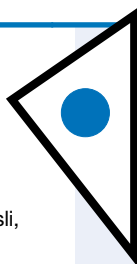
✓ Skriv enkelt, skriv på svenska med en tydlig röd tråd. Granskarna har mycket olika akademisk bakgrund. Varje ansökan diskuteras i cirka sju minuter – så gå rakt på sak. Undvik upprepningar.

Några skäl till avslag:

- ✗ Orimlighet i ambition: ekonomi, inriktning.
- ✗ Personkort saknas för deltagare i projektet. Granskarna måste kunna se kompetensen i gruppen.
- ✗ Designen för projektet motsvarar inte frågan man vill besvara.
- ✗ Huvudsökande är inte anställd inom något av regionens landsting, universitet eller högskolor.

Vill du ha ditt eget ex av GuldKorn?

Eller har du bytt adress?
Hör av dig till FORSS kansli,
tel 010-103 76 55
e-post: lena.lindgren@lio.se

FORSS
FORSKNINGSRÅDET I SYDÖSTRA SVERIGE

Kansli: 581 91 Linköping
Tel: 010-103 76 55
Ansvarig utgivare: Lena Lindgren
Redaktör: Lena Lindgren
Text & form: Forma Viva, Linköping
Abonnemang: 010-103 76 55
e-post: lena.lindgren@lio.se